

nápadů a představ. Diskuse⁶ pak umožňuje žákům konfrontovat tyto své představy s představami spolužáků a tím je obohacovat a zpřesňovat. Součinnost třídy je proto nepostradatelná pro postupné rozvíjení myšlenek. Nikdo z žáků by nebyl schopen sám najít takové spektrum podnětů a úvah, které byly společně diskutovány. Ale v kolektivu se jedna myšlenka stává inspirací pro druhého, který, pokud ji považuje za vhodnou, ji začleňuje do svých představ a případně ji posouvá trochu dále. Třída tak působí trochu jako síto všech možných nápadů, kdy po několikerém prosívání zůstávají jen správné úvahy, které jsou navíc ještě prohlubovány.

Ač se to možná zdá nemožné, podle mé zkušenosti jsou žáci skutečně schopni nalézt správná řešení sami. Někdy se podaří najít správné řešení hned, někdy to trvá pár dní, jindy měsíc, a jednou jsme se dokonce k problému vraceli půl roku. Pro mě jako učitele tyto situace vždy ale představují velkou výzvu vydržet a správné řešení neprozradit. Rovněž dětem neříkám, že jsou jejich úvahy špatné a ke správnému řešení nepovedou. Řešený problém nechám na tabuli, abychom se k němu mohli vracet, a čekám, kdo s čím novým přijde. Někdy se také snažím vytvářet nové problémové situace, jejichž řešení by mohlo pomoci objevit nedostatky v jejich původních představách. Vždy však věřím v sílu třídy správné řešení nakonec najít.

Diskuse třídy představuje významný prvek v poznávacím procesu žáka. Když se žák v diskusi snaží sdělit své myšlenky spolužákům, mnohdy dochází k tomu, že jeho řeč je učiteli nesrozumitelná, ale spolužáci v ní nacházejí cenné impulzy pro třídní diskusi.

Aby se však diskuse mohla ve třídě dobře rozvinout, musí se řídit několika pravidly. Uvedu některá z nich z pohledu žáka. Roli učitele v diskusi je pak věnována samostatná kapitola.

- Diskuse musí vycházet z vnitřní motivace a chuti se problémem zabývat.
- Je potřeba dodržovat pravidla komunikace (střídat se o slovo, neskákat si do řeči, vzájemně si naslouchat a navazovat na své myšlenky).
- Důležité je respektování názoru u diskutujících osob navzájem a dodržování etických zásad (žáci by se měli zcela vyvarovat emotivních vstupů, jako je např. vztek, nadávky, posměch, zesměšnění či agrese vůči druhému).
- Do diskuse by žáci měli přispívat nejen svými tvrzeními a vyjádřením souhlasu či nesouhlasu, ale především hledáním argumentací pro jejich obhajobu či vyvrácení (tedy zjednodušeně hledat odpovědi na otázku „Proč?“).
- Významnou součástí je také přijímání chyby jako přirozené součásti učení. (Pozitivně laděná práce s chybou představuje významný aspekt kvalitního poznávání. Chybné řešení může být pro poznávací proces žáka mnohdy mnohem přínosnější než řešení správné.)
- Pro učení se diskutovat je nepostradatelná pravidelná příležitost mluvit, a to nejen jako reakce na otázku učitele, ale především mezi žáky navzájem.

Téma třídní diskuse je velmi široké a není tedy možné jej zde celé obsáhnout. Dále se proto zaměřím pouze na jeden z jevů, který kvalitní diskusi často provází, a to na obtíže žáků vyjádřit své myšlenky. Na závěr pak ještě krátce zmíním dvě otázky, které učitelům nejčastěji vyvstávají na mysl v souvislosti s vedením diskuse ve třídě.

⁶ Pojem diskuse je obecně definován jako „komunikační akt, při němž dochází k výměně názorů mezi účastníky“ (Průcha, Mareš, Walterová, 2013). Vymezení diskuse mezi žáky je však užší a někdy je též spojováno či nahrazováno výrazy komunikace, interakce, dialog apod. Pro účely následujícího textu budu termínem diskuse označovat určitou formu skupinové interakce ve třídě, kdy se jednotliví žáci postupně vyjadřují k nějakému problému (otázce, rozporuplné situaci, řešení úlohy, tématu...), který se snaží společně vyřešit, vzájemně si naslouchají a navazují na své myšlenky. Za diskusi žáků ale nepovažuji jakékoli povídání mezi žáky nebo řešení organizačních záležitostí třídy.